

การใช้ยาสมุนไพรประจําเฉพาะรายร่วมกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย ในผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะที่ 5 ที่ปฏิเสธการฟอกไต : กรณีศึกษา

พท.ป.รสมน เพ็งสิงห์

งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลสังคม จังหวัดหนองคาย

บทนำ

โรคไตเรื้อรัง เป็นภาวะที่มีการเสื่อมของการทำงานของไตอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน การรักษาในปัจจุบัน ได้แก่การฟอกเลือด การล้างไตทางช่องท้อง หรือการผ่าตัดปลูกถ่ายไต แต่สำหรับในผู้ป่วยบางรายที่ฐานะยากจนไม่มีเงินในการรักษาและเป็นผู้ป่วยจากสาธารณสุขประชาชนไทยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จึงไม่ได้รับการรักษาตามแนวเวชปฏิบัติผู้ป่วยไตเรื้อรัง การแพทย์แผนไทยเป็นการแพทย์ทางเลือกสาขาหนึ่ง ในระบบสาธารณสุขของประเทศไทย ได้มีบทบาทและส่วนร่วมในกรดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้ โดยใช้ยาประจําเฉพาะรายซึ่งอ้างอิงจากคัมภีร์อายุรเวทศึกษา ของขุนนิเทศสุขกิจ คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ คัมภีร์เวชศึกษา พระยาพิชญประสานเวช เพื่อปรับสมดุลธาตุในร่างกายที่เสียไป และช่วยบำรุงร่างกายให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ

จากการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 5 ด้วยยาประจําเฉพาะรายในคลินิกแพทย์แผนไทย รพ.สังคม อ.สังคม จ.หนองคายที่ผ่านมาพบว่า มีการส่งต่อจากแพทย์แผนปัจจุบัน และผู้ป่วยบางรายเดินทางมาจากต่างอำเภอเพื่อมารับการรักษา แต่ยังไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างชัดเจน จึงได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำเป็นกรณีศึกษาของการใช้ยาประจําเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 5 เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์แก่สหวิชาชีพ และเป็นอีกหนึ่งทางเลือกกับผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ยาสมุนไพรประจําเฉพาะรายร่วมกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยในผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะที่ 5 ที่ปฏิเสธการฟอกไต

วิธีดำเนินการ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ซึ่งผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองคาย หมายเลขรับรอง 21/2561 วันที่ให้การรับรอง 9 พฤษภาคม 2561 วันหมดอายุใบรับรอง 9 พฤษภาคม 2562 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะที่ 5 และเคยรับการรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบันมาแล้วอย่างน้อย 1 เดือน และเป็นผู้ที่แพทย์อนุญาตให้เข้าร่วมโครงการ โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการประเมินอาการและการวินิจฉัยโรคจากแพทย์แผนปัจจุบันก่อนส่งต่อมารับการรักษาโดยแพทย์แผนไทยซึ่งให้การซักประวัติ ตรวจร่างกาย วินิจฉัย จ่ายยาประจําเฉพาะรายให้ผู้ป่วยตามสมุฏฐานของผู้ป่วย โดยในระยะแรกของการศึกษาให้ยาในกลุ่มระบาย ถ่ายพิษ ออกทางปัสสาวะ ซึ่งให้กลุ่มยาขับปัสสาวะ ได้แก่ ครอบจักรวาล แก่นสับปะรด ชลู่ รากหญ้าคา และให้ยาที่บำรุงไต ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง ซึ่งสรรพคุณตามตำรายาไทย ใช้เป็นยาถ่ายพิษ แก้กษัย (กษัย คือ ความเสื่อมของร่างกาย) ในระยะนี้ ผู้ป่วยจะปัสสาวะเป็นจำนวนมาก ทั้งปริมาณ และจำนวนครั้ง โดยปัสสาวะ ที่ออกมาจะมีลักษณะใส ไม่มีสี ไม่ขุ่น แต่มีกลิ่นเป็นกลิ่นของน้ำยาสมุนไพร ไม่มีอาการแสบขัดเวลาปัสสาวะ

ต่อมาจึงเพิ่มยาสมุนไพรในกลุ่มรสสุขุม เพื่อกระจายเลือดลม ให้ไหลเวียนดีขึ้น ซึ่งได้แก่ เทียนขาว เทียนตาตุ๊กแตน และกลุ่มยาบำรุงเลือด ได้แก่ ผาง แกแล เพื่อบำรุงเลือด ฟันฟุร่างกาย ให้มีกำลังมากขึ้น นอกจากนี้

ยังให้คำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามมูลเหตุการณการเกิดโรค 8 ประการ ตามในคัมภีร์เวชศึกษา และ
 นัดติดตามอาการของผู้ป่วยทุกๆ 1 สัปดาห์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ แบบบันทึกการตรวจรักษาแพทย์
 แผนไทย และผลทางห้องปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษา

หลังจากผู้ป่วยได้รับยาสมุนไพรปรุงเฉพาะรายและได้รับคำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็น
 ระยะเวลา 4 เดือน คือ ตั้งแต่ วันที่ 5 ก.ค.2561 ถึง วันที่ 5 ก.ค. 2561 พบว่า ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นตามลำดับ โดย
 อาการแสดงของโรคไตวายระยะที่ 5 มีอาการแสดงที่ลดลง ตามแสดงในตารางที่ 1 และผลทางห้องปฏิบัติการที่
 แสดงให้เห็นว่า ค่า eGFR (CKD-EPI) ของผู้ป่วยดีขึ้น ตามที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 อาการแสดงของโรคไตวายเรื้อรัง

อาการ	วันที่ติดตาม						
	5/11/60	14/11/60	21/11/60	12/12/60	4/1/61	5/2/61	5/3/61
บวม	/	/	-	-	-	0	0
ปัสสาวะน้อย	/	-	-	-	-	0	0
ปัสสาวะสีเข้ม / ขุ่น	/	-	-	-	-	0	0
ปัสสาวะเป็นฟอง	/	-	-	-	-	0	0
ความดันโลหิตสูง	/	/	/	/	-	0	0
ซีด	/	/	/	/	-	0	0
ตัวเหลือง / ตาเหลือง	/	/	/	/	-	0	0
อ่อนเพลีย / ไม่ค่อยมีแรง	/	/	/	/	-	0	0

หมายเหตุ / คือ มีอาการ , - คือ อาการลดลง , 0 คือ ไม่มีอาการ

ตารางที่ 2 ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ

ผลตรวจทาง ห้องปฏิบัติการ	วันที่ติดตาม			หน่วยนับ	ค่าปกติ
	5/11/60	12/12/60	5/2/61		
BUN	60	15	15	mg/dl	6.00 - 20.0
Creatinine	8.03	1.13	1.12	Mg/dl	0.5 - 1.3
eGFR (CKD-EPI)	8.10 (Stage 5)	86.74 (Stage 2)	87.67 (Stage 2)	(ml /min /1.73 m2	

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาจึงสรุปได้ว่า การใช้ยาสมุนไพรปรุงเฉพาะรายร่วมกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วย
 ศาสตร์การแพทย์แผนไทยร่วมกับในผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะที่ 5 ที่ปฏิเสธการฟอกไต ทำให้อาการและความ
 รุนแรงของโรคลดลง และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้น และไม่พบผลข้างเคียงต่อการทำงานของตับและไต
 นอกจากนี้ในด้านของค่าใช้จ่ายในการรักษา การรักษาโดยใช้ยาปรุงเฉพาะรายเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเมื่อเทียบกับ
 การรักษาแบบเดิม โดยคิดตั้งแต่เริ่มรักษาจนถึงสิ้นสุดการรักษา เนื่องจากลดระยะเวลาในการรักษาลง และต้นทุนค่า
 ยาสมุนไพรน้อยกว่า ทำให้ผู้ป่วยและญาติมีความพึงพอใจ ทั้งนี้ทั้งนั้นยังคงมีการติดตามการรักษาหลังจากที่ผู้ป่วย
 อาการดีขึ้นแล้วในระยะต่อไป และควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในการวิจัยทางคลินิก